

Oponentský posudek: Na práci Jiřiny Zývalové

Vyšehrad mezi mýtem a realitou

Autorka si vybrala ambiciózní projekt hustého propletence mýtů, pravd, polopravd a legend, které jsou tradovány okolo jednoho z v pravém smyslu nejcentrálnějších míst české historie – okolo Vyšehradu. Práce má 64 stran a je rozdělena mimo nezbytné úvody, závěry atd. do čtyřech kapitol. - Nejprve nastiňuje politicko-kulturní vývoj v českých zemích v ranném středověku, - poté se vrhá do dlouhé kapitoly o Vyšehradu v písemných pramenech od nejstarších až do devatenáctého století, - následuje kapitola o Vyšehradě ve století jedenadvacátém - a na závěr ještě kratší kapitola o vybraných nejznámějších pověstech typu Horymír a jeho Šemík.

Vyšehrad mezi mýtem a realitou je velmi zajímavé a pro českou společnost, která si občas neví rady s odkazem vlastních dějin a zvláště pak jejich interpretace v devatenáctém století, velmi důležité téma. Nicméně téma asi spíše pro zkušeného historika, které má přehled o primárních pramenech a je sečtělý v interpretaci historických mýtů, jejich sociálně konstruktivistickém aspektu (viz níže) a hlavně, má na to více než vyhrazených šedesát stran... O Vyšehradu toho vzhledem k jeho významu bylo již napsáno mnoho a přidat něco nového není vůbec snadné. Cítím, že autorka stanula nad tímto krásným, vyzývavým, nicméně vskutku titánským úkolem poněkud bezradná.

„Tato práce si klade za cíl“, píše hned v úvodu, „pokusit se odpovědět na otázku, zda-li Vyšehrad obývá čestné místo v dějinách oprávněně, tedy zda-li vyšehradské pověsti odpovídají archeologickým nálezům a historickým pramenům. A pokud tomu tak není, pokud Vyšehrad nebyl sídlem Libuše, ani jiných bájných českých knížat, jak se to mohlo stát, že Vyšehrad obsadil v povědomí české společnosti tak důležité místo.“ V práci se nám sice dostává rozsáhlého úvodu o politicko-kulturním vývoji v českých zemích v ranném středověku (str. 5-9), který Vyšehrad ani nezmiňuje, dále pak vývoji Pražské kotliny v ranném středověku (str. 9-12), rozsáhlé historie Vyšehradu z písemných pramenů, pojednání o některých vyšehradských legendách, dokonce původní sociologické sondy jakou důležitost přikládají dnešní lidé Vyšehradu atd., ale o slibovaném vlastním vztahu vyšehradského mýtu a skutečnosti se dozvídáme jen velmi útržkovitě a hlavně málokde.

Autorka neříká nic o vztahu mezi mýtem a realitou: nedefinuje tyto dva pojmy, které si dala do názvu. Hlavně zcela ignoruje zásadní (a pro naše pojetí Vyšehradu velmi významný), *reflexivní vztah* mezi mýtem a skutečností, jak jej traktuje dnešní antropologie a historie: mýtus, nejen jak všichni dobře víme, nějakým kulturně daným způsobem v jistém smyslu odráží dobový pohled na realitu (– to všichni známe, to je banální –), ale i sama společenská „realita“ reflektuje mýtus. (Pořádný, životaschopný mýtus má tedy konstruktivní vlastnosti typu: např. jeli vytvořen mýtus o tom, že nějaký sakrální objekt, hora či osoba má sakrálně-mystický význam pro komunitu/společnost/pro stát, za určitých kulturně politických okolností může dojít k tomu, že se pak kolem něj skutečně komunita/společnost/stát semkne či konsoliduje atd.)

Autorka na tento moment konstruktivisty mýtu naráží, když na str. 38 cituje Putnu (2007): „*kdo nezná (pro konsolidaci národního mýtu tak důležité, přitom však vymyšlené texty jako obrozenecké) Rukopisy, nerozumí Vyšehradu, Národnímu divadlu, Národnímu muzeu, Smetanovi Myslbekovi, Alšovi ani Zeyerovi!*“ Vždyť již jen zamyslet se nad touto větou by nám tak pomohlo osvětlit to, co se kolem Vyšehradu na základě jeho mýtu konsolidovalo v devatenáctém a počátkem dvacátého století: celou tu kompletní národní svatyni Slavínu, Myslbekových soch i ulic pod Vyšehradem, které nesou jména mýtických hrdinů... A přidat k tomu ještě Hobsbawnův (Hobsbawn and Rangers 1981) v dnešní historii, antropologii i studiích nacionalismu tak používaný koncept *invention of traditions*, bylo by se jistě již od čeho odrazit.

Chtělo by se říci, že nehledě na tuto absenci naplnění centrálního tématu, jež si sama autorka na počátku zadala, shromáždila alespoň všechny materiály, které se okolo Vyšehradu a jeho mýtu tradují a naučila se s nimi pracovat. Podíváme-li se však do seznamu použité literatury, uvidíme, že tam téměř žádné primární, přímo na Vyšehrad zaměřené historické, archeologické, kunsthistorické či jiné práce téměř nenajdeme. Jedná se většinou o sekundární literaturu, či texty zaměřené na doprovodná témata.

Na druhou stranu je třeba přiznat, že autorka toho hodně a pečlivě přečetla. Celá práce je hezky napsána, dobře se čte, nejsou v ní pravopisné ani stylistické problémy a nevšiml jsem si v ní ani faktografických chyb.

Vzhledem k výše uvedeným spíše koncepčním nedostatkům navrhuji jako závěrečnou známku bodové hodnocení odpovídající známce lepší tři.

V Praze 7.6.2007

Radovan Haluzík
Oponent práce